

בחירות לכנסת - חלוקת מושבים נותרים והסכמי עודפים

תיאור סיטואציה

בבחירות לכנסת ישראל הבוחרים מצביעים עבור מפלגה (רשימה), ולא עבור אדם מסוים. הבחירות נערכות בשיטת בחירות יחסית-ארצית, כלומר מספר המושבים שכל מפלגה מקבלת בכנסת הוא יחסי למספר המצביעים עבורה.

במשימה זו נעסוק בשיטה בה קובעים את המשך חלוקת המושבים (מנדטים) למפלגות בכנסת, שנותרו לאחר החלוקה הראשונית.

אנחנו נתמקד במפלגה במדינה דמונית בה ישנם 60 מושבים בכנסת, ובה 3 מפלגות עברו את אחוז החסימה. שיטה זו זהה לשיטה בה קובעים את מספר המושבים של מפלגה לכנסת בישראל. **הערה:** בכנסת ישראל 120 מושבים בכנסת, ויכולות להיות בה אף יותר מ-10 מפלגות.

שלבים בחלוקת המושבים לכנסת

וועדת הבחירות לכנסת קובעת אילו מפלגות עוברות את אחוז החסימה (*).

את סך הקולות הכשרים שקיבלו יחד המפלגות שעברו את אחוז החסימה מחלקים ב-60 (מספר המושבים בכנסת).

הערך השלם של תוצאת החילוק הוא "מספר הקולות למושב"

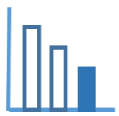
עבור כול מפלגה שעברה את אחוז החסימה מבצעים חלוקה ראשונית של המושבים באופן הבא: מחלקים את מספר הקולות שמפלגה מסוימת קיבלה במספר הקולות למושב. הערך השלם של תוצאת החילוק הוא מספר המושבים שמקבלת מפלגה זו בחלוקה הראשונית.

לאחר חלוקה זו ייתכן ועדיין נותרים מושבים לחלוקה כדי להגיע ל-60 מושבים.

(*) **אחוז החסימה** בבחירות לכנסת הוא אחוז הקולות מתוך כל קולות הבוחרים שלא נפסלו,

הנדרש כדי לקבל ייצוג בכנסת.

נתונים על המדינה הדמיונית

חלוקת מושבים ראשונית:

סה"כ מספר הקולות הכשרים שניתנו למפלגות אשר עברו את אחוז החסימה במדינה הדמיונית היה 2,450,000.

חישוב מספר קולות למושב:

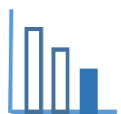
$$2,450,000 : 60 = 40,833.33$$

הערך השלם של 40,833.33 הוא: 40,833.

לפניכם תוצאות הבחירות ומספר המושבים שכל מפלגה קיבלה בחלוקה הראשונית של המושבים:

מפלגה	מספר קולות	מספר קולות למושב אחד	תוצאת החילוק	מספר המושבים (חלוקה ראשונית)
מפלגה a	1,210,000	40,833	29.63	29
מפלגה b	839,840	40,833	20.57	20
מפלגה c	400,160	40,833	9.8	9
סך הכל	2,450,000			58

58 מושבים חולקו. נותרו שני מושבים לחלוקה.

פתרו את הבעיה הבאה

שלב ראשון: מודד הרשימה

חלוקת המושבים הנותרים נעשית לפי שיטת בדר-עופר
(חוק בדר-עופר חוקק בכנסת ישראל בשנת 1973).

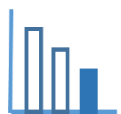
בשלב ראשון מחשבים את מודד הרשימה באופן הבא:

$$\text{מודד רשימה} = \frac{\text{מספר הקולות שקיבלה מפלגה מסוימת}}{\text{מספר מושבים שקיבלה אותה מפלגה בחלוקה הראשונית} + 1}$$

במדינה דמויונית שיטת חלוקת המושבים זהה לזו שבמדינת ישראל (לפי חוק בדר-עופר).
לאחר החלוקה הראשונית של המושבים בין מפלגות a, b, c, נותרו שני מושבים לחלוקה.

א. בטבלה הבאה, השלימו את מודד הרשימה של כל מפלגה. פרטו חישוביכם.

מפלגה	מספר קולות	מספר המושבים חלוקה ראשונית	מודד הרשימה בשלב ראשון
מפלגה a	1,210,000	29	$\frac{1,210,000}{29 + 1} = 40,333.333$
מפלגה b	839,840	20	
מפלגה c	400,160	9	

שלב שני: הסכמי עודפים

לחלוקת המושבים לכנסת יש מרכיב נוסף: הסכמי עודפים.

הסכמי עודפים נחתמים בין שתי מפלגות כדי שהקולות הנותרים שלהן יוכלו לקבוע במושב נוסף את אחת המפלגות מבין שתיהן.

מפלגות אשר חותמות ביניהן הסכם עודפים **נחשבות ליחידה אחת** לצורך חלוקת המושבים בשיטת בדר-עופר. (*)

בשלב השני מחשבים את מודד הרשימה בהתאם להסכמי העודפים בין המפלגות.

לדוגמא: אם יש הסכם עודפים בין מפלגות א' ו-ב', מתייחסים אליהן **כמפלגה אחת** לצורך חישוב מודד הרשימה.

ומחשבים את **מודד הרשימה המשותף** שלהן באופן הבא:

$$\text{מודד רשימה משותף} = \frac{\text{סכום הקולות שקיבלו מפלגות א' ו-ב'}}{\text{מספר מושבים של א' + מספר מושבים של ב' + 1}}$$

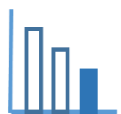
(*) הערה: אם מפלגה אינה עוברת את אחוז החסימה, הסכם העודפים מבוטל.

ב. מפלגות b ו-c במדינה הדמויונית חתמו ביניהן הסכם עודפים.

השלימו את הטבלה הבאה:

(שימו לב, את מודד הרשימה בשלב הראשון של מפלגות b ו-c חישבתם בשלב הראשון)

מפלגה	מספר קולות	מודד רשימה בשלב הראשון	מספר מושבים	מודד הרשימה המשותף (לאחר הסכמי עודפים)
מפלגה a	1,210,000	40,333.333	29	40,333.333
מפלגה b	839,840		20	
מפלגה c	400,160		9	

שלב שלישי: חלוקת המושבים הנותרים

תחילה, המפלגה (או המפלגות בעלות הסכמי עודפים) בעלת מודד הרשימה הגדול ביותר, מקבלת מושב נוסף. כלומר, המפלגה שיש לה הכי הרבה קולות כדי לזכות במושב זה.

אם שתי מפלגות שיש ביניהן הסכם עודפים זוכות במושב נוסף, זו שהיא בעלת מודד הרשימה הגבוה מבין שתיהן, מקבלת את המושב הזה.

ג. התבוננו בטבלה שמילאתם בשלב השני וקבעו איזו מפלגה תקבל ראשונה מושב נוסף?

שלב שלישי: חלוקת המושבים הנותרים (המשך)

לאחר חלוקת המושב הראשון הנוסף, מחשבים מחדש את מודד הרשימה של המפלגה (או של המפלגות בעלות הסכמי עודפים) שזכתה במושב נוסף, ובחרים שוב את המפלגה בעלת מודד הרשימה הגדול ביותר – היא תקבל מושב נותר נוסף, וכך הלאה, עד שמחלקים את כל המושבים הנותרים.

ד. (רשות) עדכנו את מודד הרשימה של המפלגה (או המפלגות בעלות הסכם העודפים) שזכתה ראשונה במושב נוסף, וקבעו איזו מפלגה תזכה שנייה במושב נוסף. פרטו חישוביכם. (היעזרו בטבלה שבשלב שני).

מקורות

<https://main.knesset.gov.il/About/Lexicon/Pages/seats.aspx>

https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%97%D7%95%D7%A7_%D7%91%D7%93%D7%A8-%D7%A2%D7%95%D7%A4%D7%A8